

Юрчишин Т. В.,*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій
Західноукраїнського національного університету***Стецько І. І.,***кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій
Західноукраїнського національного університету***Ничко О. Я.,***кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій
Західноукраїнського національного університету*

КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ РЕЧЕНЬ УЗАГАЛЬНЕНОГО ЗМІСТУ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

Анотація. У статті окреслено наповнюваність поняття висловлення узагальненого змісту з урахуванням досягнень сучасної лінгвістичної науки, зокрема з позицій комунікативно-прагматичного підходу. Здійснено комплексну характеристику висловлень узагальненого змісту на матеріалі української та англійської мов у контексті процесу комунікації із врахуванням лінгвістичного та перекладацького аспектів. Автори роблять висновок про те, що комунікативна ситуація детермінує узагальнення змісту й тим самим впливає на добір та організацію мовних засобів для його вираження.

Як правило, генералізація змісту втілюється у пареміях. Узагальнення сприяє ефективнішому досягненню комунікативного наміру мовця, детермінує аналіз реакції адресата на пропонуване йому узагальнене висловлення та актуалізує явище зворотного комунікативного зв'язку.

Чинники, що створюють необхідність узагальнення змісту в реченнєвій структурі, визначаються як: 1) потреба в наданні належної переконливості змісту висловлення/актуальному повідомленню; 2) намагання мовця ефективно впливати на слухача. Формування узагальненого значення, яке відповідає наміру мовця забезпечити ефективну передачу інформації чи здійснити певний комунікативний вплив на слухача, відбувається в умовах відповідної мовленнєвої ситуації.

Адекватне відтворення паремій складає особливу перекладацьку проблему. При перекладі англійських паремій на українську мову перед перекладачем часто постає проблема неможливості точно передати експресивне, емоційне забарвлення, образність, національний колорит. У процесі перекладу паремій необхідно враховувати основні принципи перекладу лексичних засобів: орієнтуватися на контекст висловлення узагальненого змісту; дотримуватися стилістики; опиратися на основний словниковий фонд; використовувати слова, які точно відповідають оригіналу. Автори визначають п'ять прийомів перекладу висловлень узагальненого змісту: повний, частковий, калькований, псевдоприслівний, описовий. Перспективи подальших досліджень можуть бути зосереджені на дослідженнях

висловлень узагальненого змісту в контексті лінгвоукраїнознавства.

Ключові слова: висловлення узагальненого змісту, комунікативний намір, комунікативна ситуація, паремія, прийоми перекладу.

Постановка проблеми. Сучасний етап у розвитку синтаксичної науки позначений утвердженням комплексного й диференційованого підходу до аналізу речення з урахуванням формального, семантичного й комунікативного рівнів його організації. До конструкцій, які ще не стали об'єктом такого всебічного аналізу, належать речення узагальненого змісту. Вони постають як синтаксичні одиниці, що містять загальні положення, висновки, які стосуються всіх людей безвідносно щодо місця й часу, та виходять під час комунікації за межі одного разового вживання, відображаючи кодовий характер мови.

Аналіз останніх джерел і публікацій. У колі дослідницьких зацікавлень перебуває функціонування речень узагальненого змісту на фразеологічному рівні як афористичного мовного масиву (В. Калашник, Н. Шарманова). Структурну та семантичну специфіку так званих абстрактно-авторських речень виявляє в дисертаційній роботі О. Олійник. У філологічній літературі наявні фрагменти аналізу «універсальних речень» в системі художнього тексту (В. Шмаріна, Ю. Бірюкова, В. Таран). Речення узагальненого змісту корелюють з іншими номінаціями, зокрема з пареміями (афоризмами, сентенціями, прислів'ями, максимами), абстрактно-авторськими реченнями, універсальними реченнями, загальнореферентними висловленнями. Серія робіт мовознавців присвячена дослідженню речень узагальненого змісту саме з пареміологічного погляду (В. Бондаренко, О. Дуденко, Г. Садова, З. Тарланов). Речення узагальненого змісту як паремії досліджують також у контексті мовленнєвої діяльності (Г. Сидоркова, О. Мерзлікіна).

Мета статті – комплексна характеристика висловлень узагальненого змісту на матеріалі української та англійської мов

у контексті процесу комунікації із врахуванням лінгвістичного та перекладацького аспектів.

Основний матеріал. Узагальнення пов'язане з представленням в реченнєвій структурі певної ситуації дійсності як типової, загальновідомої. Водночас осмислення речення в аспекті динамічної організації, на рівні висловлення, дає підстави для трактування узагальнення як типу змісту, втіленого в синтаксичній структурі й зумовленого комунікативним спрямуванням висловлення. Йдеться про те, що певна комунікативна ситуація детермінує узагальнення змісту й тим самим впливає на добір та організацію мовних засобів для його вираження. Як правило, узагальнення втілюється у пареміях, у котрих зазвичай віддзеркалюються стосунки, взаємовідносини людей, особливості побуту, звичаї та традиції, життя та прагнення народу. Адекватне відтворення паремій складає особливу перекладацьку проблему. При перекладі англійських паремій на українську мову перед перекладачем часто постає проблема неможливості точно передати експресивне, емоційне забарвлення, образність, національний колорит. Це все ускладнює процес перекладу та впливає на його якість. Особливо складно працювати з пареміологічними одиницями, що вживаються у художніх текстах. Для текстів художнього стилю характерні індивідуально-авторські паремії, для яких найскладніше підібрати відповідник [1, с. 154].

Узагальнений зміст та його мовну актуалізацію можна скоординувати з феноменом мовної компетенції, котру трактують як факт індивідуального світосприйняття. Мовна компетенція формується внаслідок взаємодії вроджених знань і пасивно засвоюваного матеріалу. Речення узагальненого змісту, репрезентуючи «універсальний еволюціонуючий код глобальних духовних та життєвих знань, що максимально пристосовані до активного засвоєння, запам'ятовування та вживання» [2, с. 17], експлікують фонові знання членів мовної спільноти, а отже й становлять частину мовної компетенції людини. На цій же основі людина здатна інтуїтивно сприймати узагальнений зміст, переданий засобами рідної мови. Так, узагальнена семантика репрезентується в структурі таких конструкцій, як: *Курчат по осені рахують* /Don't count your chickens before they hatch. *Кінець діло хвалить* /All is well, that ends well; *Де дрова рубають, там тріски летять* /You can't make an omelette without breaking eggs.

Мовна компетенція слухача дозволяє інтуїтивно виявити їх узагальнений зміст. Водночас цей зміст актуалізує себе лише в процесі мовленнєвої діяльності людини на тій підставі, що поза контекстом комунікативний потенціал одиничної реченнєвої структури не ідентифікується. Тому доцільно виявити комунікативні механізми, дія яких детермінує актуалізацію в мовленні узагальненого змісту, втіленого в тій чи іншій мовній структурі, і простежити його комунікативну спрямованість. Розглянемо функціонування однієї із наведених паремій у ширшому контексті. Актуальна інформація передається реченням узагальненого змісту в наведеному далі діалозі:

– *А ти, хоч і жінка, проте сміло борешся з фашистами.*

– *Курчат по осені рахують*, – в задумі відповіла Феодосія (М. Вакалюк-Дорошенко). Узагальнене висловлення видається мовцеві семантично рельєфнішим/адекватнішим, і тому він заступає ним актуальну інформацію, яку можна передати й по-іншому: *Не поспішай робити висновки! Ще занадто рано!* Однак для мовця така пряма вербалізація змісту виглядає менш

переконливою, ніж готова формула життєвого досвіду *Курчат по осені рахують*, до якої він і вдається. Цей комунікативний хід робить висловлення семантично наповненішим.

Подібно реалізується узагальнення в комунікативній ситуації в англомовному дискурсі:

– Did you actually sign a *contract*?

– Well, no but ...

– A little friendly advice, John. You don't officially have the job. So, try *not to count your chickens before they hatch*.

– What do you mean? The job is a sure thing.

– Nothing is guaranteed, John. So, you know, don't get your hopes up. That way, you won't be disappointed if things don't work out (Anna Mateo).

Висловлення узагальненого змісту в препозиції часто використовуються саме для реалізації стратегії натяку, як засіб посилення психологічного тиску мовця на співрозмовника, наприклад:

Бачить Штефан, що не виграє з ним на язики, і рубас просто:

– *Мартинчуку! Чуєш, кінець діло хвалить. Моя дівка по-молодицьки зав'язана, а твоя до суду-віку "криміналчихою" так і залишилась* (І. Вільде). Давні вороги ведуть між собою гостру словесну боротьбу. Мовець враховує ментальність адресата й долучає висловлення узагальненого змісту, щоб психологічно підготувати слухача до адекватного сприйняття неприємної інформації.

– *Although your car had a flat tire on the way, I'm glad you finally got here. Oh, well. All's well that ends well.* Мовець використовує цю паремію, щоб наголосити на щасливому завершенні пригоди.

Для прикладу наводимо висловлення: – *Буде содома в повіті. Будуть переслідування, гоніння, пакости, – задумчиво мовив о. Семенович. – Авжеж! – Де дрова рубають, там тріски летять*, – додав о. Зварич (І. Франко).

У першому прикладі пропозиції реченнєвих структур *Буде содома в повіті, будуть переслідування, гоніння*, у яких зосереджена необхідна інформація, моделюють передбачувані реальні ситуації. Ситуація, представлена в реченні узагальненого змісту *Де дрова рубають, там тріски летять*, безпосередньо не пов'язана з реальним процесом спілкування. Мовець вдається до фразеологізації й репрезентує не конкретну ситуацію дійсності, а номінує життєвий постулат, відомий кожному, як аргумент для переконання співрозмовника в тому, що настануть важкі часи в повіті у зв'язку з політичними репресіями. Крім того, застосоване узагальнення сприймається слухачем метафорично: образ дерев, унаслідок зрубу яких летять тріски, мимоволі асоціюється з нещасними людьми.

Із аналогічною метою висловлення узагальненого змісту застосовується у наступному англомовному контексті:

Alan: We may make more money by raising our prices, but we'll also upset a lot of customers.

Fred: You can't make an omelette without breaking eggs (McGraw-Hill Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs). Один зі співрозмовників втішає іншого, виправдовує підвищення цін на свої товари тим, що для отримання якоїсь вигоди чи позитивного результату необхідно жертвувати чимось іншим (у наведеній ситуації доведеться засмутити таким вчинком покупців). Мовець залучає для цього загальновідому та беззаперечну істину.

Теза про те, що узагальнення сприяє ефективнішому досягненню комунікативного наміру мовця, детермінує аналіз реакції адресата на пропонуване йому узагальнене висловлення та актуалізує явище зворотного комунікативного зв'язку. Він трактується як «реакція адресата на повідомлення, яке допомагає адресантові зорієнтуватися в особі адресата, визначити міру дієвості своїх аргументів, переконатися в досягненні чи недосягненні комунікативної мети» [3, с. 67].

Чинники, що створюють необхідність узагальнення змісту в реченнєвій структурі, визначаються як: 1) потреба в наданні належної переконливості змісту висловлення/актуальному повідомленню; 2) намагання мовця ефективно впливати на слухача. Комунікативна спрямованість узагальненого змісту детермінує увагу до мовленнєвих ситуацій, які реалізують узагальнення.

Комунікативні особливості висловлень узагальненого змісту відображають суб'єктивну, антропоцентричну природу мовленнєвої ситуації. Як відомо, конкретна ситуація спілкування передбачає наявність комунікантів, яких вона спонукає до міжособистісної інтеракції [3, с. 337]. Мовленнєва ситуація пов'язана насамперед з уявленням про її учасників та характер їх стосунків.

Будь-яке висловлення, зокрема узагальнене, окреслюється завжди в діалогічному аспекті, адже всі вияви мовленнєвої діяльності спрямовані на сприйняття співрозмовника. Ним може виступати не тільки індивід, але й вся читацька аудиторія, включаючи й майбутні покоління, не тільки друга особа, але й власне «Я». Наприклад: *Катря плаче так – сльоза сльозу пробиває. – Не плач! Не такий чорт страшний, як намальований, – каже Назар* (М. Вовчок) – узагальнене висловлення адресоване безпосередньому слухачеві, Катрі, з метою її заспокоєння, втішання.

Подібне спостерігаємо і в англійському відповіднику *The devil is not so black as he is painted*. Порівняйте: *The biker gang plays up its tough demeanor and hellish reputation, but they're really just a bunch of regular guys. The devil is not as black as he is painted* (McGraw-Hill Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs).

Іноколи адресатом узагальнення є сам мовець – це явище має назву автокомунікації. Такий внутрішній діалог характерний для людей із розвиненою самосвідомістю. Узагальнення з різними значеннєвими відтінками та комунікативними намірами походить від найвищого Я – Свісті, Розуму, Етичної свідомості й адресоване воно тому «Я», що взаємодіє із зовнішнім світом. Як зразок наводиться опис автокомунікації: *Я тільки зітхав, слухаючи батька. Тепер уже добре знав: вони – два чоботи пара. Яблуко від яблуні недалеко падає. Так думав, але не сказав цього, не хотів злити старого* (М. Вакалюк-Дорошенко). У цьому випадку син, розмірковуючи про свою життєву позицію, внаслідок поглибленого самоаналізу приходить до простої істини, оформленої як прислів'я. Подібне спостерігається й у англійському контексті: *The apple doesn't fall far from the tree because I became a writer like my mother* (С. Osmond).

Комунікативний статус учасників спілкування, що конкретизуються як «мовець» та «адресат», слугує за інваріантну модель, варіанти якої відрізняються насамперед кількісними модифікаціями. Останні детермінують виділення різновидів комунікації, що визначаються як мікрокомунікація, мідікомунікація та макрокомунікація. Мікрокомунікація – це вид кому-

нікативної діяльності, активними адресантами якої виступають індивіди, адресатами можуть бути окремі індивіди, соціальні групи й масові сукупності людей. На рівні мідікомунікації в ролі мовця виступає соціальна група людей (множини людей зі спільними соціальними ознаками), а співрозмовником може бути або соціальна група, або масові сукупності людей. Макрокомунікація – це масова комунікація, активними учасниками якої є великі сукупності людей (множини випадково зібраних людей).

Узагальнені висловлення в основному функціонують у сфері мікрокомунікації. Мовцем переважно виступає окремий індивід, його співрозмовниками можуть бути: інший індивід, певна соціальна група або ж масові сукупності людей. В окресленій ситуації актуалізується роль мовця, що, дбаючи про семантичну наповненість та комунікативну ефективність свого висловлення, вдається до виголошення сентенцій, та слухача, якому сентенції адресовані.

Отже, формування узагальненого значення, яке відповідає наміру мовця забезпечити ефективну передачу інформації чи здійснити певний комунікативний вплив на слухача, відбувається в умовах відповідної мовленнєвої ситуації. При цьому окреслюються такі її особливості: 1) довільність стосовно кількісного складу учасників: відповідні синтаксичні структури функціонують у сфері мікрокомунікації, в якій мовець постає як окремий індивід, а адресатом може бути інший індивід, певна соціальна група чи масова сукупність людей, або ж вони уживаються при автокомунікації; 2) багатоплановість характеру стосунків між мовцем та слухачем: потенційно кожна людина незалежно від вікових, статевих чи соціальних ознак здатна використовувати та сприймати узагальнені висловлення; 3) актуальність психологічних характеристик мовця: він ставить себе вище за слухача з огляду на свою життєву позицію та намагається виконати певну комунікативну роль, зокрема комунікативну роль «порадника», «батька» чи «третейського судді». Водночас мовленнєва ситуація, демонструючи певні закономірності реалізації узагальнення, безпосередньо не впливає на способи його введення у структуру висловлення, вибір яких є довільним.

Не всі українські висловлення узагальненого змісту мають відповідники в англійській мові, так само, як не всі англійські речення генералізаційної семантики мають українські відповідники. Зокрема, прислів'я як їх типовий різновид іноді суттєво відрізняються з точки зору мови, частоти появи в мовленні та способу вживання. Розбіжності між прислів'ями, прийнятими як еквіваленти в різних мовах, є результатом відмінностей у граматичній структурі між мовами іноді через використання іншої метафори для вираження подібного значення, а іноколи через двозначність виразу або відсутність точного лексичного еквівалента слова, що міститься в прислів'ї. Таким прислів'ям перекладачі-початківці повинні приділяти особливу увагу, оскільки вони часто припускають, що біблійне або інше традиційне прислів'я, яке існує в багатьох мовах, можна перекласти буквально.

Однак існує багато прислів'їв, котрих українське та англійське звучання дуже схоже з точки зору лексичного складу, наприклад: *Мовчання – знак згоди. – Silence gives consent* (дослівно: «Мовчання дає згоду»); *Час лікує рани. – Time heals all wounds* (дослівно: «Час лікує усі рани»); *Одна ластівка весни не робить. – One swallow does not make a summer* (дослівно: «Одна ластівка не робить літа»).

Іноді незначна відмінність у звучанні прислів'я впливає із використання іншої метафори для вираження подібного чи аналогічного значення, наприклад: *Берегти на чорний день*. – *Save for a rainy day* (дослівно «*Берегти на дощовий день*»); *Не купуй kota у мішку*. – *Never buy a pig in a poke* (дослівно: «*Ніколи не купуй свині у капелюсі*»).

Варто також зазначити, що в українській та англійській мовах є висловлення узагальненого змісту із однаковим значенням, але різною граматичною структурою, наприклад: *Сміється той, хто сміється останній*. – *He who laughs last laughs best/longest* (дослівно: «*Той, хто сміється останній, сміється найкраще/найдовше*»); *Сказати легко, та зробити важко*. – *Easier said than done* (дослівно: «*Легше сказано, ніж зроблено*»); *Що забагато, то нездорово*. – *Enough is enough* (дослівно: «*Досить є досить*»).

Іноді в одній мові є два значеннєво подібні прислів'я, з котрих лише одне має свій відповідник в іншій мові. Спостерігаємо це у наступних прислів'ях: *На безриб'ї і рак риба* та *Одноокий між сліпими король*. Лише друге прислів'я має свій відповідник в англійській мові: *Among the blind the one-eyed is the king*.

Існує також велика група прислів'їв, котрі мають зовсім інші лексичні та граматичні форми в англійській та українській мовах, але означають практично одне і те ж, наприклад: *Голодний куми хліб на умі*. – *The tongue ever returns to the aching tooth* (дослівно: «*Язик завжди повертається до зуба, який болить*»); *Обіцянка-цяцянка, а дурневі радість*. – *A promise costs nothing* (дослівно: «*Обіцянка нічого не коштує*»); *Скупий два рази трапить*. – *A covetous man is good to no one, but worst to himself* (дослівно: «*Скупа людина ні для кого недобра, але найгірша сама для себе*»).

Вище зазначені приклади показують, що прислів'я не можна просто перекласти іноземною мовою, зберігаючи при цьому їх «прислівний» характер. Навіть якщо існує іншомовний еквівалент прислів'я, одна й та сама думка часто висловлюється різними мовами по-різному, і переклад, навіть дуже близький за змістом до оригіналу, вже не є прислів'ям.

Перекладаючи паремії, необхідно враховувати основні принципи перекладу лексичних засобів: орієнтуватися на контекст висловлення узагальненого змісту; дотримуватися стилістики; опиратися на основний словниковий фонд; використовувати слова, які точно відповідають оригіналу.

Переклад прислів'їв та приказок повинен бути максимально адекватним до оригіналу. Під поняттям «адекватний переклад» розуміється переклад із комунікативним ефектом на максимально можливого рівні еквівалентності без порушення норм та жанрово-стилістичних вимог. Саме такий переклад вважається еталоном перекладацьких дій.

Прислів'я – це душа будь-якої національної мови, в якій неповторним чином відображаються дух і самобутність нації, національна своєрідність історії, культури, традиційного образу життя народу – носія мови [4]. Паремії в більшій мірі, ніж одиниці будь-якого іншого структурного рівня мови, наділені національним колоритом. Вони є носіями характерних рис етнокультурного обличчя народу. В пареміях проявляється національно-культурна специфіка своєрідності побуту та життя того чи іншого народу, вірувань, менталітету. Ця специфіка містить у собі різні соціальні, етнографічні, географічні, історичні відомості й несе асоціативно-образну інформацію

носія мови. Яскравим елементом, через який можна простежити національну специфіку у прислів'ях та приказках, є назви рельєфів, тварин та рослин, які окрема народність асоціює найчастіше з певними рисами людини.

Перекладаючи висловлення узагальненого змісту, тлумач зобов'язаний не лише зберегти його зміст, а й відтворити пластику образів, на яких воно побудовано. Слід керуватися й основними принципами перекладу лексичних засобів, а саме: орієнтуватися на контекст; дотримуватися стилістичної спрямованості; враховувати індивідуальний стиль автора; зберігати відповідність авторській інтенсивності; орієнтуватися на основний словниковий фонд; використовувати сталі фразеологічні одиниці; підбирати слово, яке найбільш точно відображає реальну дійсність оригіналу.

Деякі вчені, серед них теж І. Корунець, виділяють чотири основні модуси перекладу прислів'їв та інших пареміологічних одиниць: за допомогою вибору близьких еквівалентів, повних (абсолютних) еквівалентів, приблизних аналогів та справжніх аналогів [5, с. 182].

Більшість українських мовознавців визначає п'ять прийомів перекладу прислів'їв: повний, частковий, калькований, псевдоприслівний, описовий відповідники.

Перший прийом – повний відповідник. Застосовують, якщо в мові перекладу є прислів'я, аналогічне оригіналу за змістом, функцією, стилістичними рисами й образністю (англ. *Forewarned, forearmed*. – укр. *Попереджений – озброєний*). Другий прийом – частковий відповідник. Прислів'я аналогічне оригіналу за змістом, функціями та стилістичним забарвленням, але відрізняється образністю (англ. *Never offer to teach fish to swim*. – укр. *Яйця курку не вчати*). Третій прийом – калькування. Прислів'я відтворюють дослівно чи майже дослівно (англ. *Kings have long arms*. – укр. *У королів довгі руки*). Четвертий прийом – псевдоприслівний відповідник, зокрема утворення звуко-ритмічними засобами прислів'я без або з модифікацією образності та збереженням смислу (англ. *Do in Rome as Romans do*. – укр. *У кожному подвір'ї своє повір'я*). П'ятий прийом – описовий переклад, тобто описове розкриття настанови прислів'я з повною втратою образності (укр. *Швець знай своє шевство, а в кравецтво не мішайся*. – англ. *Know your place*) [6, с. 9].

Таким чином, адекватний переклад прислів'їв реалізують п'ятьма прийомами, що актуалізує потребу з'ясувати, який із них домінуючий.

Існують різні способи адекватної передачі англійських прислів'їв і приказок українською мовою. Адекватний переклад – це відтворення як змісту, так і форми оригіналу засобами іншої мови. Адекватність, тобто рівноцінність оригіналу, невіддільна від точності і досягається шляхом граматичних, лексико-фразеологічних і стилістичних замінів, які створюють рівноцінний ефект.

Повний відповідник (еквівалент) – це переклад, коли в мові перекладу є прислів'я, рівноправне за змістом, функціями та стилістичними характеристиками прислів'ю оригіналу та яке співпадає з ним повністю або в своїй основі за образним змістом.

При цьому способі не втрачається лексична образність прислів'я. Порушується тільки структура речення, що є розбіжністю зі способом калькування: *A friend in need is a friend indeed*. – *Друзі пізнаються в біді. Strike while the iron is hot*. –

Куй залізо, доки гаряче. Don't change horses in midstream. – На переправі коней не міняють. There is no smoke without fire. – Немає диму без вогню.

Значна кількість англійських та українських прислів'їв мають свої особливості, і відповідник у мові перекладу часто буває тільки приблизним. Такі англійські прислів'я перекладаються частковими еквівалентами. При частковому еквівалентному перекладі прислів'я мови перекладу еквівалентне прислів'ю оригіналу за значенням, функціями та стилістичним забарвленням, але відрізняється своїм образним змістом. Такі прислів'я можуть мати розбіжності у лексичному складі або співпадати за змістом, але бути зовсім різними за образом, який лежить в їх основі. Наприклад: *To kill two birds with one stone. – Одним пострілом двох зайців убити. To buy a pig in a poke. – Купити kota в мішку. A drop in the bucket. – Краплина в морі.*

Однак прислів'я часто не мають відповідників або аналогів в іншій мові. У таких випадках використовують описовий переклад, калькування або підбір «псевдоприслів'я». У випадку відсутності в мові перекладу повного або часткового еквівалента перекладач «винаходить» прислів'я та відтворює без змін або з незначними змінами образний зміст прислів'я оригіналу, зберігаючи його значення [7, с. 254]. У цьому способі відтворення прислів'їв зазвичай лексика не зберігається і практично повністю змінюється лексичний фон прислів'я.

Важливим аспектом, який ускладнює переклад прислів'я та інших паремій та який завжди слід враховувати перекладачеві, є їх образність та метафоричність. Те, що є очевидним та зрозумілим для носія мови, може потребувати у перекладача додаткового аналізу паремії. Для прислів'я особливо важливим є контекст та конкретна мовленнєва ситуація.

Таким чином, у випадках, коли сенс та метафоричний зміст прислів'я неможливо зрозуміти інтуїтивно, перекладачеві варто завжди аналізувати контекст. Слід зазначити, що для адекватного перекладу таких пареміологічних одиниць, потрібно розуміти та враховувати, на що саме зорієнтований дидактичний аспект конкретного прислів'я та його стилістичну спрямованість [8, с. 23]. Важливо також приділяти увагу лексико-граматичній будові прислів'я в мові оригіналу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Ураховуючи вище зазначене можна стверджувати, що комунікативні особливості висловлень узагальненого змісту відображають суб'єктивну, антропоцентричну природу мовленнєвої ситуації подібним чином як в українській, так і в англійській мовах.

Варто акцентувати на тому, що переклад пареміологічних одиниць повинен бути максимально адекватним до оригіналу, а також із залученням образно-емоційних засобів перекладу, аби творчо передавати відтінки настрою. Висловлення узагальненого змісту у формі паремій становлять невід'ємний пласт народної філософії, що відображають найширші обрії побуту, його історію, культуру, традиції, звичаї, вірування і водночас особливості світосприйняття, психіки, способу мислення, ментальності.

Перспективи подальших досліджень можуть бути зосереджені на дослідженнях висловлень узагальненого змісту в контексті лінгвокраїнознавства. Оскільки паремії вважають концентрацією етноспецифічної інформації, то з метою розвитку навичок їх перекладу доцільним є зробити акцент на глибший аналіз текстів художнього стилю.

Література:

1. Ольшанська Е., Куліш В. Особливості перекладу пареміологічних одиниць у художньому дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2019. № 41 том 2.
2. Корень О.В. Системно-функціональні особливості англійських прислів'їв : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2000. 20 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. 344 с.
4. Остроушко В.Б., Слєпченко Л.С. *Прислів'я та приказки як джерело країнознавчої інформації*. (online) <http://www.dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/4938/2/V.%20Ostroushko,%20L.%20Slepchenko.pdf> (доступ 11.05.2018)].
5. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2003. 448 с.
6. Адекватний переклад англійських прислів'їв : навч. посіб. / В. В. Степанов та ін. Суми : Сумський державний університет, 2018. 156 с.
7. Костик Є. Особливості перекладу англійських пареміологічних одиниць у прислів'ях та приказках. *Теоретична і дидактична філологія*. № 20. 2015. С. 250–257.
8. Rozumko A. Wielokulturowość krajów anglojęzycznych w przysłówiach i powiedzeniach. Białystok, 2010. 188 str.

Yurchyshyn T., Stetsko I., Nychko O. Communicative direction of sentences of generalized content: linguistic and translation aspects (on the material of Ukrainian and English languages)

Summary. The article presents the meaning of the concept of a sentence of generalized content, taking into account the achievements of modern linguistics, in particular, multi-aspect analysis of syntactic units.

A comprehensive characterization of expressions of generalized content on the material of Ukrainian and English languages in the context of the communication process, taking into account linguistic and translation aspects, was carried out.

It is noted that the communicative situation determines the generalization of the content and thereby influences the selection and organization of linguistic means for its expression. As a rule, the generalization of the content is embodied in pareties. Generalization contributes to the more effective achievement of the speaker's communicative intention, determines the analysis of the addressee's reaction to the proposed generalized expression and actualizes the phenomenon of feedback communication.

Adequate reproduction of pareties is a special translation problem. When translating English pareties into Ukrainian, the translator often faces the problem of the impossibility of accurately conveying expressive, emotional color, imagery, and national flavor.

In the process of translation of pareties, it is necessary to take into account the basic principles of translation of lexical means: focus on the context of the expression of the generalized content; adhere to stylistics; rely on the basic vocabulary; use words that exactly correspond to the original. The authors define five methods of translation of statements of generalized content: full, partial, tracing, pseudo-adverbial, descriptive. Prospects for further research can be focused on studies of expressions of generalized content in the context of linguistic and regional studies.

Key words: expression of generalized content, communicative intention, communicative situation, paretia, translation techniques.